

Hvorfor får grønlændere så sjældent blodprop i hjertet?

af H. O. Bang og J. Dyerberg

Dette spørgsmål har været udgangspunkt for ialt 4 ekspeditioner til Umanak området i årene 1970–1978, de 3 seneste alene til Igdlorssuit på øen Ubenkente Ejland 100 km nord for Umanak. Under de tre første ekspeditioner indsamlede vi blod- og kostprøver, som analyseredes, navnlig med henblik på fedtstoffernes sammensætning.

Det har i mange år været en kendsgerning, at blodets fedtstoffer, navnlig cholesterol, var af betydning for udviklingen af åreforkalkning. Hos grønlænderne fandt vi lavt kolesterolindhold i blodet, hvilket må anses for at medføre i hvert fald en forsinkelse af åreforkalkningen i sammenligning med europæere.

Endvidere fandt vi hos de grønlandske mænd et højt indhold af et fedtæggehvide stof α -lipoprotein, som er vist at virke i en vis grad beskyttende mod blodprop i hjertet. Disse gunstige fedtforhold måtte vi tilskrive den grønlandske leveform, især den grønlandske fangerkost, idet vi ved undersøgelse af grønlændere bosatte i Danmark ikke genfandt disse heldige blodfedtforhold, men derimod mængder, der helt svarede

til, hvad vi ser hos andre danskere.

En nøjere analyse af de fedtsyrer, som findes i grønlændernes blod og kost, har imidlertid ført til en væsentlig ny erkendelse af den mekanisme, som beskytter grønlændere mod blodpropssygdomme.

I blodet dannes ud fra fedtsyrer visse stoffer, prostaglandiner, som fremmer eller hæmmer blodpladernes sammenklumpning (aggregation). Det første stadium i dannelsen af en blodprop er netop ofte, at blodpladerne klumper sammen på et sygt (forkalket) sted i en pulsåre, hvorefter en koagulationsproces startes, og resultatet bliver en blodprop med dennes farlige, evt. dødelige følger. De nævnte prostaglandiner dannes hos europæere ud fra fedtsyren arachidonsyre. Grønlænderne har – på grund af deres kosts specielle sammensætning – ikke den nævnte fedtsyre i blodet, men en anden, beslægtet: eicosapentaensyre. De prostaglandiner, der dannes ud fra *denne* fedtsyre, kan ikke få blodpladerne til at klumpe sammen, samtidig med at den faktor, der modvirker sammenklumpningen, er bevaret. Vi har således en – i henseende til blodpropbeskyttelse

Der tages blodprøve,

Fot.: H. O. Bang.

– idealsituation: Hos grønlænderne en uvirksom fremmer og en virksom hæmmer af blodpladernes sammenklumpning. En blodpropdannelse har således yderst vanskeligt ved at komme igang hos grønlændere.

Vi var i sommer i Igdlorssuit for direkte at måle blodpladernes sammenklumpningstilbøjelighed hos fangerfamilier, der lever udpræget af fangerkost, overvejende sælkød og fisk, og fandt den stærkt nedsat, sammenlignet med danskeres. Vi kunne således konstatere, at den teori om årsagen til mangel på blodpropsygdom, som vi tidligere havde opstillet på grundlag af laboratorieforsøg, også holdt stik hos levende mennesker.

Den nævnte gunstige fedtsyre: Eicosapentaensyren findes i rigt mål i fedt fra arktiske fisk og pattedyr, sæl og

hval. De grønlændere, der hovedsageligt ernærer sig af disse dyr, således som fangere har gjort i århundreder, får gennem deres kost den beskyttende fedtsyre. I det omfang, grønlændere ændrer deres kostvaner i retning af europæisk kost („butikskost“), vil kostens indhold af det beskyttende fedtstof nedsættes og indholdet af de „europæiske“ fedtstoffer stige, hvilket må anses for at medføre risiko for, at blodpropsygdomme begynder at dukke op i Grønland, lige som den plager befolkningen i Europa og Amerika.

Vore undersøgelser giver således en stærk understregning af, at det sunde i den ægte grønlandske kost bør medføre, at dette kostmønster søges bevaret også under en kommende industrialisering.

Men den øvrige verden kan af grønlænderne lære at leve sundere. Der er god grund til at tro, at hvis kosten uden for Grønland kunne gives et tilskud af eicosapentaensyre, f. eks. som levertran, der indeholder ca. 10 % af syren, så vil det medføre en vis beskyttelse mod blodpropsygdomme.

I en artikel i „*Siumut*“ (7.8.78) under titlen „En gave til menneskeheden“ er vor iagttagelse kommenteret positivt. Vi deler med artiklens forfatter det håb, at vor iagttagelse vil lette den grønlandske fanger i at sælge sit bytte, og få en rimelig pris herfor. Sker dette, føler vi, at vi har kvitteret en smule for den åbenhed og venlighed, som gjorde vore undersøgelser mulige. Ikke blot overfor de fangerfamilier som deltog, og som vi betragter som vore personlige venner, men også overfor den kulturform vi har lært, også på dette punkt at respektere.